

Dr hab. Alicja Kupiec
Dziedzina sztuk plastycznych, dyscyplina: sztuki projektowe
Wydział Artystyczny UMCS w Lublinie
Instytut Sztuk Pięknych
Katedra Intermediów i Rzeźby

Lublin 20.11.2019

RECENZJA DOROBKU ARTYSTYCZNEGO I DYDAKTYCZNEGO ORAZ ROZPRAWY HABILITACYJNEJ **DR KLAUDII GRYGOROWICZ-KOSAKOWSKIEJ**, SPORZĄDZONA W ZWIĄZKU Z PRZEWODEM HABILITACYJNYM W DZIEDZINIE SZTUKI PLASTYCZNE, DYSCYPLINIE SZTUKI PROJEKTOWE, WSZCZĘTYM PRZEZ RADĘ WYDZIAŁU ARCHITEKTURY I WZORNICTWA UNIwersytetu ARTYSTYCZNEGO W POZNANIU.

Recenzja sporządzona została na podstawie następujących materiałów:

Trzech katalogów:

- Tom 1: *autoreferat*,
- Tom 2: *dorobek artystyczny i naukowy*,
- Tom 3: *dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski*.

Do dokumentacji w formie cyfrowej dołączono:

- wniosek habilitantki do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego,
- kopię dyplomu doktorskiego,
- kwestionariusz osobowy,
- ankietę z opisem dorobku artystycznego oraz informacjami o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki.

Informacje o habilitantce.

Pani dr Klaudia Grygorowicz-Kosakowska jest absolwentką Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych (obecnie Uniwersytet Artystyczny) w Poznaniu, Wydziału Malarstwa, Grafiki i Rzeźby. W 1996 r. pod kierunkiem prof. Józefa Kopczyńskiego zrealizowała pracę dyplomową w zakresie rzeźby i otrzymała dyplom magistra sztuki. Od roku 1998 współpracowała z odlewnią Zygryda Kochanowskiego w Rokietnicy, realizując rzeźby z brązu.

Tytuł doktora nauk technicznych w zakresie architektura i urbanistyka uzyskała w 2010 r. uchwałą Rady Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej na podstawie rozprawy doktorskiej *Formy przestrzenne pochówków wojennych z końca II wojny światowej jako element tożsamości miejsca na przykładzie miasta i gminy Czarnków*. Promotorem przewodu była dr hab. inż. arch. Teresa Bardzińska-Bonenberg, Profesor Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

Pani dr Grygorowicz-Kosakowska jest zatrudniona na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej w Katedrze Rysunku, Malarstwa, Rzeźby i Sztuk Wizualnych. Pracę rozpoczęła w roku 2000, kolejno: na okres próbny, na stanowisku asystenta, a od 2011 r., po otrzymaniu tytułu doktora, jako adiunkt.

Ocena dorobku artystycznego

Informacje dotyczące artystycznej aktywności habilitantki znajdują się w katalogu pt. *dorobek artystyczny i naukowy*, w jednej z trzech, spójnych stylistycznie publikacji. W ocenianym okresie autorka przygotowała 8 wystaw indywidualnych oraz wzięła udział w 26 zbiorowych, w tym 2 zagranicznych. Spośród eksponowanych na nich prac, autorka opisuje 4 cykle: *Odbicia, Napięte, Zależne, Powtórzenia*.

Artystkę interesuje proces powtarzalności, zwielokrotnienia. Wszystkie cykle oparte są na zasadzie rytmicznych powtórzeń, modularności form. Jako przykład pierwszych realizacji, habilitantka podaje zestaw rzeźb pt. *Odbicia*. Jest to grupa 11 popiersi, wykonanych z wykorzystaniem negatywowej formy gipsowej. Prace zostały odlane z masy lejnej lub odcisnięte z plastycznej gliny, czasem barwionej lub szkliwionej, co naturalnie wpłynęło na różnice między nimi. Autorkę interesował charakter zmian, wynikających z różnic kolorystycznych lub fakturalnych. Jednak w opisie brakuje wniosków wobec poruszanych kwestii. Jedyнным komentarzem jest zdanie, które trudno uznać za odkrywcze: *Ideą pracy było poprzez zwielokrotnienie ukazanie różnorodności portretowanej kobiety: uśmiech, radość, smutek, łzy*. Brak pogłębionej refleksji każe odczytywać cykl raczej jako ćwiczenie, badające nie tyle znaczenie różnic w barwie i fakturze materii co prezentujące wycinek możliwości wyrazowych ceramiki.

Prace były prezentowane w Galerii u Jezuitów w Poznaniu (2015), Galerii Rektorat w Zielonej Górze (2016) oraz w Nowotomyskim Ośrodku Kultury (2016).

Odbicia to jedyne rzeźby figuratywne, kolejne cykle posiadają odmienny charakter. Zasadą, która je określa jest interakcja pomiędzy materiałem ceramicznym, jego konstrukcją a kwadratową kartką papieru, tzw. fiszka.

Napięte to naścienne płaskorzeźby. Posiadają nadaną funkcję – mogą służyć jako rodzaj terminarza lub tablicy motywacyjnej. Czysta, bazowa kompozycja potrafi przybierać różnorodne formy, poprzez manewrowanie fiszkami. Dopuszcza układy uporządkowane i chaotyczne. Znajduję w tych pracach siłę, którą daje wyrafinowana prostota. Ich logika i funkcjonalność jest bezsporna. To praca interaktywna, użytkownik może zostać zaangażowany jako współtwórca obiektu, prowadzić z nim grę formalną, projektując określoną terminami czy wydarzeniami przyszłość. Na zdjęciach *Napiętych*, wyeksponowanych w Galerii Garbary w Poznaniu widać, w jaki sposób, angażując światło, mogą dawać wrażenie jednoczesnej „mięsistości” materiałowej i niemal komputerowej precyzji.

Na podobnej zasadzie budowane są elementy w pracach *Zależne*. O ile w poprzednim cyklu funkcja jest ściśle określona, tym razem to raczej impresja na zbliżony temat. Oczywiście, obiekty mogą służyć do przechowywania kartek, ale nie taka ma być ich podstawowa rola. Spotkanie dwóch materiałów, dodanie lekkich, nietrwałych, efemerycznych elementów tutaj służy modyfikacji, rozbudowaniu bryły, zmianie jej określonego konturu. Rzeźby składają się z prostych, geometrycznych modułów a gradacja nacięć, wyźłobień na ich powierzchni poprzez użycie kartek dynamizuje je, uaktywnia, powoduje rozedrganie.

Konsekwentny wobec poprzednich jest cykl *Powtórzenia*. I tu widać siłę prostych znaków. Surowe, proste tablice z rytmicznymi nacięciami znów spotykają się z miękką, podatną materią papieru. Tym razem zagłębienia mają formę rowków o różnej głębokości, szerokości. Kartki przyjmują kształt nacięć. To powoduje, że przybierają zmienne formy - rozpiętych szeroko sprężystych grzbietów lub szczątkowych, prawie niewidocznych śladów. Jest w *Powtórzeniach* jakiś rodzaj symboliki, która nawiązuje do szczeliny, bruzdy, pęknięcia, niewiadomej.

Wydaje się, że świadome ograniczenie używanych przez autorkę środków dało efekt w postaci coraz bardziej wyrafinowanych w swojej prostocie pomysłów.

Oprócz opisanych cykli pani adiunkt wymienia wśród swoich osiągnięć m.in.: projekt i realizację popiersia z brązu marszałka J. Piłsudskiego, Kleczew (2018); projekt i wykonanie ceramicznych statuetek „Merkurius” dla Ambasady RP w Sztokholmie na Galę Biznesu Polsko - Szwedzkiego (2017, 2018); wykonanie płaskorzeźby ceramicznej dla przestrzeni Centrum Wykładowego Politechniki Poznańskiej upamiętniającej prof. Władysława Czarneckiego (2017); wykonanie kafla do muralu ceramicznego w ramach międzynarodowego projektu *Spotkajmy się/ Let 's meet*, przygotowanego przez ASP Wrocław (2016).

W dokumentacji pani Klaudia Grygorowicz-Kosakowska prezentuje swój dorobek w zakresie upowszechniania wiedzy w formie publikacji naukowych i referatów na konferencjach. W ocenianym okresie autorka przygotowała artykuły, które publikowała w branżowych wydawnictwach. To m.in.: *Ceramika w Architekturze* Czasopismo Techniczne. Architektura, Kraków (2012); rozdział *Dialog między*

Przeszłością a Teraźniejszością, w Pamięć w dębie zachowana, pod red. Marzeny Szmyt, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu (2015); *Adaptacja wnętrza sakralnego z zastosowaniem akustycznych modułów ceramicznych* (współautorstwo z dr inż. arch. Anną Sygulską), *Szkło i Ceramika* (2017); *Acoustic ceramic module* (z A. Sygulską), *Leonardo, Art, Science and Technology* (2019). Pełna lista artykułów jest dołączona do dokumentacji przewodu.

Wymienione są również wygłoszone przez habilitantkę referaty podczas: *Symposium Ogrody pamięci w sztuce ogrodowej i architekturze krajobrazu*, Politechnika Krakowska (2012), *Integracja Sztuki i Techniki w Architekturze i Urbanistyce* organizowany przez Katedrę Urbanistyki i Planowania Przestrzennego, Bydgoszcz (2015), *Festival and Art. & Design Competition under the "Belt and Road" Initiative*, Beijing University of Technology, Pekin (2018).

Ocena rozprawy habilitacyjnej

Jako dzieło habilitacyjne pani Klaudia Grygorowicz-Kosakowska wskazuje *System akustycznych modułów ceramicznych*, powstały w latach 2014-2018 w ramach pracy naukowo-badawczej na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej. Został on zrealizowany w dwuosobowym zespole: dr Klaudia Grygorowicz-Kosakowska, jako kierownik projektu, dr inż. arch. Anna Sygulska jako członek zespołu badawczego. Projekt został wykonany do dolnego kościoła Chrystusa Króla w Poznaniu.

Założeniem autorki było: *plastyczne kreowanie przestrzeni wraz z kształtowaniem własności akustycznych pomieszczeń*.

Przedsięwzięcie ma charakter interdyscyplinarny. Jako dzieło plastyczne o ściśle określonej funkcji zostało poprzedzone (przez A. Sygulską) specjalistycznymi badaniami dotyczącymi akustyki wybranej przestrzeni. Dla właściwego kształtowania dźwięku musiały zostać zastosowane trzy rodzaje paneli – wykorzystujących mechanizmy absorpcji, rozpraszania i dyfrakcji. Po opracowaniu zasad równomiernego rozkładu energii akustycznej w wybranej przestrzeni, habilitantka zaprojektowała wzory ceramicznych modułów.

W dysertacji habilitantka szczegółowo opisuje proces technologiczny. To standardowe działania – wybór materiału o odpowiednich parametrach, obliczanie skurczu masy, opracowanie modeli. Kształtki, dla zachowania dokładności i precyzji, zostały opracowane w programie komputerowym a następnie wydrukowane za pomocą drukarki 3D. Autorka zamieszcza liczne fotografie dokumentujące proces – projekty komputerowe, wizualizacje, zdjęcia prezentujące różnicę skali przed i po wypale, kadry obrazujące wpływ światła na wielowariantowe układy kompozycyjne. Cały, na pewno ważny i interesujący warsztat projektanta.

Jednak mojej, wielokrotnej lekturze opracowania towarzyszył niedosyt. Otóż rozprawa habilitacyjna to nie opis techniczny. Wymaga pogłębionej autorefleksji, analizy, przemyśleń. To opis procesu projektowego, czyli również twórczego i koncepcyjnego. To możliwość poznania zarówno warsztatu jak i intencji artysty.

Autorka we wstępie deklaruje szczególne przywiązanie do cykliczności, rytmizacji, powtórzeń. I to widać w większości realizacji. Jednak towarzyszący im komentarz stanowi zestaw pewnych oczywistości i ogólników, które wywołują szereg pytań. Pierwsze i podstawowe dotyczy wybranej formy modułu. Zdaję sobie sprawę, że jego kształt został silnie zdeterminowany przez wymagania technologiczne. Trudno byłoby dyskutować z jedyną możliwą, optymalną, spełniającą wymagane zasady akustyki formą. Jednak w tym wypadku mamy do czynienia z projektowaniem, czyli wyborem kształtu z pewnego spektrum możliwości. Ta decyzja opisana jest bardzo zwięźle: (...) *Po wnikliwej analizie prototypowanych form, wybrano najbardziej wizualnie atrakcyjne bryły (...)*

W komentarzu pojawiają się co prawda nazwiska artystów, których dzieła inspirowały autorkę. Henryk Stażewski, Maurits Cornelis Escher, Janusz Kapusta. Ich twórczość opisana jest w sposób skrótowy, w kilku zdaniach, łącznie z dość niefortunnym sformułowaniem, z którego wynika, że zawrotna ilość kombinacji, układów K – dronu dotyczy tylko kostki brukowej. Nie ma tam informacji o istotnych wobec opracowywanego tematu własnościach figury, dzięki którym znalazła swoje zastosowanie m.in. w studiach nagraniowych, likwidując pogłos akustyczny.

Kolejne pytanie dotyczy obiektu, do którego system jest projektowany. W rozprawie jest wymieniona konkretna przestrzeń. Kościół Chrystusa Króla w Poznaniu. Określony architektonicznie, ale także stylem wnętrza, użytymi materiałami, kolorystyką, w tym wypadku również sakralnym przeznaczeniem. Niestety nie znajduję odpowiedzi o wpływie tych kwestii na projekt. Czy w takim razie kontekst miejsca był nieistotny? Rozwiązania projektowe powstały niezależnie od pozostałych składowych? Wzmianki na ten temat znajdują się w publikacjach współauterek projektu, ale te przecież nie podlegają recenzji.

Pozostała część autoreferatu dotyczy kolejnych etapów powstawania modułów. Dokładnie opisane zostały zasady budujące system, mechanizm różnicowania wysokości poszczególnych kształtek, ich działanie, zmienne przez poziom „rozrzeźbienia”.

Na modelach wykonanych w skali autorka prezentuje wzory, jakie dają różne kombinacje elementów układu. Ten etap opisany jest dokładnie, z licznymi fotografiami. Widać na nich, że proces projektowo - realizacyjny dał ostateczny efekt w postaci interesujących kompozycji. Szczególne wrażenie robią zdjęcia, na których praca została poddana działaniu światła. Widać, jak duży potencjał w tym zakresie posiada. Zmiana wysokości modułów, podyktowana wyjściowo funkcją akustyczną dała możliwość tworzenia zróżnicowanych układów. Mogą tworzyć struktury medytacyjnie powtarzalne, ale też pełne narastających napięć, zdynamizowane.

Wizualizacja prezentuje, w jaki sposób użycie zaprojektowanego przez dr Grygorowicz-Kosakowską systemu zmienia jakość przestrzeni. Jak silnie może ją określić, zdominować. Modułowy charakter struktury daje możliwość tworzenia rozbudowanych, potężnych kompozycji, płynnie łącząc funkcję akustyczną z wartościami estetycznymi. To na pewno atut pracy, która, posiadając określoną funkcję, może jednocześnie silnie wpływać na całościowy odbiór obiektu, w którym została zastosowana.

Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego.

Pani dr Klaudia Grygorowicz-Kosakowska prowadzi zajęcia na studiach I i II stopnia Wydziału Architektury. Obejmują one ćwiczenia z rzeźby, rysunku, przedmiotu: architektura wnętrz oraz praktyki plenerowe. Dokumentacja fotograficzna oraz skrótowy opis wybranych zadań wskazują, że habilitantka w celowy i przemyślany sposób dostosowuje ich tematykę do charakteru studiów. Prezentowane prace (głównie z zakresu rzeźby) to m.in. kopie detalu architektonicznego, modułowe formy naścienne, elementy doświetlające wnętrza czy witraż. Ciekawym, rozbudowanym zadaniem wydaje się realizacja kopii historycznych płaskorzeźb funkcjonujących w architekturze i transpozycja ich na mozaikę. Zmiana kompozycji na dwuwymiarową oraz jej interpretacja kolorystyczna pozwala poznać zasady kiedyś popularnej, obecnie na nowo docenianej techniki.

Interesujące rozwiązania przynosi również ćwiczenie *Zobaczyć niewidzialne*, w którym sprawności warsztatowej towarzyszy pogłębiony aspekt kreacyjny.

Zwraca uwagę fakt, iż proponowane zadania często określone są przez kontekst miejsca, czy tło historyczne. Potwierdzeniem są tematy realizowane we współpracy z Rezerwatem Archeologicznym Genius loci w Poznaniu - *Między przeszłością a terażniejszością* czy wspomniane *Zobaczyć niewidzialne*.

Habilitantka nie ogranicza się w działalności dydaktycznej tylko do prowadzenia zajęć. Organizuje przeglądy i wystawy wykonanych pod swoim kierunkiem prac studenckich. Oczywiście jest, iż publiczne prezentacje dokonań pełnią ważną rolę w toku kształcenia. Z jednej strony działają motywująco, aktywizująco na studentów, z drugiej promują ich osiągnięcia a tym samym działania uczelni. Istotne jest jednak również to, że wystawa pełni rolę weryfikującą. Daje możliwość zdystansowanej oceny a więc również korekty procesu nauczania.

Prace wykonane pod kierunkiem dr Klaudii Grygorowicz-Kosakowskiej są co roku prezentowane na wystawach organizowanych w galerii Słodownia „Stary Browar”, w Centrum Wykładowym Politechniki Poznańskiej i w Muzeum Archidiecezjalnym w Poznaniu. Poza tym habilitantka wymienia kilkanaście związanych z dydaktyką wystaw, których była organizatorem lub współorganizatorem. W 2011 r. przygotowała pokaz projektów wykonanych przez studentów II roku Architektury PP *Projekty pomnika – OBÓZ NIEMIECKI POZNAŃ GŁÓWNA* w Urzędzie Miasta Poznania, gdzie wystąpiła w roli organizatora i kuratora. W ramach kooperacji z Rezerwatem Archeologicznym Genius loci w Poznaniu odbył się szereg ekspozycji: m.in. *Forma światła i cienia jako integralny element przestrzeni w kontekście 1000-letnich przeobrażeń Ostrowa Tumskiego* (2013), *Między przeszłością a terażniejszością* (2014), *Pokolenie 966 oczami współczesnych* (2016). Kolejną realizacją, inspirowaną historią miasta było wykonanie replik wczesno-średniowiecznych palatiów. Efekty współpracy z Muzeum Archeologicznym pokazane zostały na wystawie *Archeologiczne tajemnice palatium i katedry poznańskiego Ostrowa* (2016), w Pałacu Górków w Poznaniu.

Te i inne działania, takie jak: wygłoszone wykłady, prelekcje, seminaria czy zorganizowane konkursy wskazują, że pani Grygorowicz-Kosakowska jako dydaktyk jest aktywna i pełna zapału. Swoje doświadczenia przekazuje studentom, poszerzając zakres ich wiedzy i umiejętności. W informacjach dotyczących zadań deklaruje, iż studenci poznają warsztat ceramiczny, co jest akcentowane przy opisie tematów.

Zastanawia jednak duża oszczędność kolorystyczna w prezentowanych pracach. Przeważająca większość z nich jest pozostawiona w naturalnym kolorze gliny. Glazura pojawia się głównie w mozaikach, które (tak wnoszę z fotografii), powstały z fabrycznych, gotowych, ciętych płytek. A przecież szkliwa, ich różnorodność, ilość i specyfika są nieodłącznym elementem materii ceramicznej. Często odgrywają kluczową rolę, dookreślając formalnie i znaczeniowo powstałe obiekty. Rezygnacja z ich użycia na etapie poznawania warsztatu oznacza okrojenie go z bardzo istotnego składnika kreowanej formy. Oczywiście wyrażam tę opinię, zdając sobie sprawę, że katalog przedstawia wycinek dokumentacji.

Muszę jednak zwrócić uwagę na niedociągnięcia tej publikacji. Prezentowane zdjęcia, poza ogólnymi nagłówkami, nie są opisane. Brakuje przy nich podstawowych informacji, takich jak rozmiary, rodzaj materiału, temperatura wypału oraz (przynajmniej w akcentowanych, całostronicowych pracach) nazwisk autorów. Te znajdują się tylko na sfotografowanych planszach projektowych.

Wśród wymienionych w katalogu działań część obejmuje popularyzację nauki i sztuki. Habilitantka na tym polu jest również aktywna. Prowadzi warsztaty plastyczne, prelekcje dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Na szczególną uwagę zasługuje współpraca z Zespołem Szkół Specjalnych przy tworzeniu pracowni ceramicznej oraz związany z nią wolontariat na rzecz dzieci z niepełnosprawnością umysłową i fizyczną. W takich miejscach sztuka otwiera się na inne, wielowymiarowe wartości.

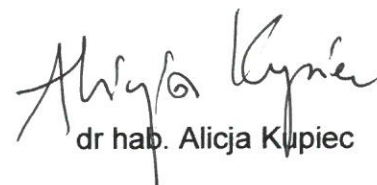
Przedstawione działania dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie wskazują, że habilitantka w ich zakresie jest osobą czynną, zaangażowaną, budującą kontakty z instytucjami nauki i sztuki.

Podsumowanie

Po wnikliwej analizie dokumentacji, aktywność pani dr Klaudii Grygorowicz-Kosakowskiej dotycząca działalności artystyczno – naukowej oraz dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej, mimo wymienionych nielicznych uwag oceniam pozytywnie. Rozprawa habilitacyjna została napisana według mnie w sposób lakoniczny i niepogłębiony, zawierając jednocześnie opis technologiczno – warsztatowy powstałego projektu. Jednak całościowy obraz dokonań habilitantki oraz ostateczny kształt dzieła przeważały w stronę pozytywnej oceny wniosku habilitacyjnego.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę całokształt działalności artystyczno – naukowej, dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej oraz ocenę rozprawy habilitacyjnej i wskazanego osiągnięcia artystycznego dr Klaudii Grygorowicz-Kosakowskiej stwierdzam, iż spełniają one wymagania zgodnie z art. 16 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytułach oraz stopniach i tytułach w zakresie sztuki stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego sztuki.

dr hab. Alicja Kupiec